

JUDECĂTORIA CHIȘINĂU

(sediul Buiucani)

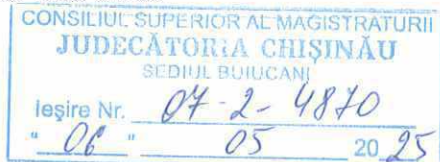

Republica Moldova, mun. Chișinău, bd. Ștefan cel Mare și Sfânt, 200

Email: jbu@justice.md; Tel.: /+373 22/ 204 904

www.instante.justice.md

06 mai 2025

Curții Constituționale a Republicii Moldova

mun. Chișinău, str. A. Lăpușneanu nr. 28

În conformitate cu prevederile art. 135 alin. (1) lit. a) și g) din Constituție, Hotărârii Curții Constituționale nr. 2 din 09.02.2016, Judecătoria Chișinău (sediul Buiucani) expediază în adresa Dvs. sesizarea privind ridicarea excepției de neconstituționalitate în vederea realizării controlului constituționalității art. 241¹ din Codul penal.

Anexe:

- Copia cererii privind ridicarea excepției de neconstituționalitate pe 3 file;
- Sesizarea privind excepția de neconstituționalitate, pe 92 file;
- Copia încheierii Judecătoriei Chișinău (sediul Buiucani) din 02 mai 2025, pe 5 file;
- Copia rechizitoriului din cauza penală nr. 1-2586/2023 PIGD: 1-23150442-12-1-23102023 (nr. urmăririi penale 2021960141) pe 147 file;
- Copia rechizitoriului cauzei penale conexe nr. inițial 1-2236/2024 PIGD: 1-24102370-12-1-12092024 (nr. urmăririi penale 2024960060) cu nr. unic după conexare 1-2586/2023 PIGD: 1-23150442-12-1-23102023 pe 33 file.

Judecătorul

Judecătoriei Chișinău (sediul Buiucani)

Cușcă Liliana

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA
str. Alexandru Lăpușneanu nr. 28, Chișinău, MD 2004, Republica Moldova

S E S I Z A R E
PRIVIND EXCEPȚIA DE NECONSTITUȚIONALITATE

A. Autorul excepției de neconstituționalitate**A.1. Datele despre autorul excepției de neconstituționalitate**

1. Nume: EȘANU

2. Prenume: Adriana

3. Funcția/ocupația: avocat, Cabinetul Avocatului „EȘANU ADRIANA”

acționând în interesele lui

Tanas Ghenadie, inculpat în dosarul nr.1-2586/2023, pendinte la Judecătoria Chișinău, sediul Buiucani

A.2. Instanța de judecată

1. Judecătoria Chișinău, sediul Buiucani

2. Judecător: Cușcă Liliana

4. Adresa instanței de judecată: mun. Chișinău, bd. Ștefan cel Mare și Sfânt, 200

5. Telefon: +373 (22) 20 49 03; e-mail: jbu@justice.md

B. Informații pertinente despre cazul dedus judecății instanței de drept comun

Pe rolul Judecătoriei Chișinău, sediul Buiucani se află cauza penală de învinuire a lui Tanas Ghenadie în comiterea infracțiunilor prevăzute de art. 42 alin. (3), art. 241¹ alin.(2) [*Practicarea ilegală a activității financiare*], art. 42 alin. (2), art. 330² alin.(1) [*Îmbogățirea ilicită*] și cinci capete de acuzare în baza art.352¹ [*Falsul în declarații*], precum și șase capete de acuzare în baza art.352¹ alin. (2) [*Falsul în declarații*] din Codul penal.

Pentru prezenta excepție de neconstituționalitate prezintă relevanță unele materiale ale cauzei penale referitoare la capătul de acuzare bazat pe art. 241¹ alin.(2) din Codul penal.

După această precizare, este de remarcat că prin ordonanța privind începerea urmăririi penale din 06 decembrie 2021, emisă de procurorul delegat în Procuratura Anticorupție, Zubco Eugenia, s-a dispus începerea urmăririi penale în baza art. 241¹ alin. (2) din Codul penal în privința lui Tanas Ghenadie. În această ordonanță, între altele, se notează că în perioada 2013-2020, Tanas Ghenadie ar fi încheiat mai multe contracte de împrumut în valută străină și națională cu diferite persoane fizice, concomitent cu instituirea dreptului de ipotecă asupra unor bunuri imobile, obținând în cele din urmă, dreptul de proprietate asupra imobilelor pe care le-a vândut și, în așa fel, ar fi prejudiciat persoanele fizice care au împrumutat mijloace bănești de la el.

Același procuror, a emis pe 09 decembrie 2021 ordonanța de punere sub învinuire în privința lui Tanas Ghenadie, incriminându-i *inter alia*, art.241¹ alin.(2) din Codul penal, precizând despre încheierea mai multor contracte de împrumut și, totodată, instituirea unor ipoteci.

Ulterior, într-o altă ordonanță de punere sub învinuire, emisă pe 02 octombrie 2023 în condițiile art.283 Cod de procedură penală, de către procurorul delegat în Procuratura Anticorupție, Șlicari Ion, în partea ce vizează capătul de acuzare în baza art. 241¹ alin. (2) din Codul penal, se notează că prin acțiunile lui Tanas Ghenadie (privind încheierea unor contracte de împrumut, și concomitent, instituirea unor ipoteci) s-ar fi cauzat bugetului public național daune în proporții deosebit de mari, la capitolul impozitul pe venit, manifestate prin neplata impozitelor cuvenite.

Aceeași optică a fost reluată și în rechizitoriu. Astfel, *inter alia*, procurorul îi incriminează lui Tanas Ghenadie că prin acțiunile sale intenționate, acesta (Tanas Ghenadie) a săvârșit infracțiunea prevăzută de art. 42 alin. (3), art. 241¹ alin. (2) din Codul penal, și anume: practicarea ilegală a activității financiare fără înregistrare și/sau fără autorizare (licențiere), în modul prevăzut de legislație, dacă aceasta a cauzat daune în proporții deosebit de mari¹, atribuindu-i-se rolul juridic de organizator.

C. Obiectul sesizării

Obiectul prezentei sesizări privind excepția de neconstituționalitate îl constituie art.241¹ din Codul penal, în măsura în care, varianta-tip a normei (adică art.241¹ alin. (1) din Codul penal²), vizează încheierea de către persoane fizice a unor contracte de împrumut.

În conformitate cu art. 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, controlul constituționalității legilor, în prezenta cauză a unor prevederi din Codul penal, ține de competența Curții Constituționale.

¹ Potrivit Rechizitoriului, prin acțiunile sale intenționate, Tanas Ghenadie a cauzat bugetului public național daune în proporții deosebit de mari în sumă totală de 2 404 860 lei, la capitolul impozit pe venit, pentru anii 2012-2016 și 2019.

² Nota: Se aplică corespunzător și pentru varianta agravată consemnată la art.241¹ alin.(2) din Codul penal.

Cu privire la condiția aplicabilității prevederilor contestate în fața instanței în care s-a ridicat excepția de neconstituționalitate, este de remarcat că Tanas Ghenadie este învinuit, între altele, în baza art. 241¹ alin. (2) din Codul penal. Instanța sesizată urmează să verifice temeinicia acestui capăt de acuzare. Prin urmare, este îndeplinită condiția aplicabilității prevederilor contestate în fața instanței în care s-a ridicat excepția de neconstituționalitate. În fundamentarea acestei afirmații, facem referire la Decizia Curții Constituționale nr. 134 din 27 septembrie 2022, § 13.

Potrivit Curții Constituționale, această condiție presupune aplicabilitatea unor prevederi care îl prejudiciază pe autorul excepțiilor de neconstituționalitate (A se vedea: §17 din Decizia Curții Constituționale nr. 40 din 29 martie 2022 de inadmisibilitate a sesizării nr. 265g/2021 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolul 30 alineatele (3) și (4) din Codul de procedură penală și a articolului 16¹ alin. (1) lit. g) din Legea privind organizarea judecătorească). Din această perspectivă, așa cum este redat art. 241¹ din Codul penal, generează prejudicii pentru persoana în interesele căreia a fost formulată prezenta sesizare privind excepția de neconstituționalitate.

Prevederile contestate nu au constituit anterior obiect al controlului de constituționalitate. Prin urmare, lipsește o decizie / hotărâre anterioară a Curții Constituționale din perspectiva criticilor de neconstituționalitate avansate în prezenta sesizare privind excepția de neconstituționalitate.

Din considerentele enunțate mai sus, se atestă faptul că prezenta excepție de neconstituționalitate întrunește condițiile prevăzute în Hotărârea Curții Constituționale nr. 2 din 9 februarie 2016.

D. Argumentarea incidenței unui drept sau a mai multor drepturi din Constituție

Excepția de neconstituționalitate trebuie să cuprindă trei elemente obligatorii: textul contestat din punctul de vedere al constituționalității (prevederea legală), textul de referință pretins a fi încălcat (prevederea constituțională) și motivarea de către autorul excepției a relației de contrarietate dintre cele două texte, adică motivarea neconstituționalității textului criticat (A se vedea: Decizia Curții Constituționale nr. 182 din 25 noiembrie 2021, § 15).

Așadar, pe lângă condițiile reliefate în Hotărârea Curții Constituționale nr. 2 din 9 februarie 2016, practica Curții Constituționale denotă că o altă condiție pentru examinarea în fond a unei sesizări constă în incidența unui drept sau a mai multor drepturi din Constituție. Această condiție a fost instituită pe cale jurisprudențială în 2020 (A se vedea: Decizia Curții Constituționale nr. 8 din 24 ianuarie 2020, § 27) și de atunci este aplicată în mod constant.

Așadar, Curtea mai verifică dacă problema semnalată prin excepția de neconstituționalitate intră în câmpul de aplicare al unui drept garantat de Constituție. Cu alte cuvinte, Curtea verifică dacă este incident un drept fundamental sau dacă are loc o ingerință într-un drept fundamental prin existența actului contestat. Simpla ingerință într-un drept fundamental nu echivalează cu încălcarea dreptului fundamental. Numai ingerințele nejustificate din punct de vedere constituțional în drepturile fundamentale constituie încălcări.

Verificarea incidenței unui drept fundamental se face la etapa admisibilității sesizării. Dacă ingerința este constatată, se trece la examinarea fondului cauzei, aici putându-se aplica testul legalității și testul proporționalității (adică se verifică dacă ingerința este

prevăzută de lege, dacă ingerința urmărește un scop legitim, dacă ingerința are o legătură rațională cu scopul legitim, dacă există alte măsuri mai puțin intruzive pentru realizarea aceluiași scop legitim și dacă ingerința este proporțională cu situația care a determinat-o și nu poate atinge existența dreptului sau a libertății) (A se vedea, în acest sens: Ghidul practic privind condițiile de admisibilitate a sesizărilor privind excepția de neconstituționalitate la Curtea Constituțională).

Incidența unui drept se verifică prin prisma argumentelor autorului sesizării. Așa fiind, în cele ce urmează vom demonstra incidența mai multor drepturi garantate de Constituție.

Mai întâi de toate, trebuie invocat **art. 1 alin. (3) din Constituție**, care garantează preeminența dreptului.

În jurisprudența sa, Curtea a menționat că acest principiu impune supremația Constituției și impune obligația corelării legilor și a tuturor actelor normative cu dispozițiile sale (Decizia Curții Constituționale nr. 17 din 11 februarie 2019, § 18). Curtea a afirmat că la baza statului de drept, consacrat de articolul 1 alin. (3) din Constituție, stă principiul legalității. Prin urmare, respectarea legilor este obligatorie, iar încălcarea acestei obligații constituționale atrage implicit afectarea principiului statului de drept (A se vedea: Hotărârea Curții Constituționale nr. 12 din 8 mai 2020, § 68). Articolul 1 din Constituție garantează valoarea preeminenței dreptului, care obligă autoritățile publice, inclusiv Guvernul și Parlamentul, să-și conformeze deciziile cu prevederile legii și ale Constituției.

De asemenea, trebuie invocat și **art. 23 alin. (2) din Constituție**, articol care garantează standardul calității legii. În acest sens, art. 23 alin. (2) din Constituție impune adoptarea de către legislator a unor legi accesibile și previzibile (A se vedea, de exemplu: Hotărârea Curții Constituționale nr. 2 din 23 ianuarie 2020, § 42). Pentru a exclude orice echivoc, textul legislativ trebuie să fie formulat în mod clar și inteligibil, fără dificultăți de ordin sintactic și pasaje obscure (A se vedea, de exemplu: Decizia Curții Constituționale nr. 6 din 23 ianuarie 2020, § 26; Decizia Curții Constituționale nr. 18 din 13 februarie 2020, § 20; Decizia Curții Constituționale nr. 75 din 2 iulie 2020, § 19; Decizia Curții Constituționale nr. 77 din 2 iulie 2020, § 22).

Totuși, art. 1 alin. (3) și art. 23 alin. (2) din Constituție nu au o aplicabilitate de sine stătătoare. În aceste condiții, prezenta excepție de neconstituționalitate urmează a fi examinată prin prisma **art. 22 din Constituție în coroborare cu art. 1 alin. (3) și art. 23 alin. (2) din Constituție**. *Bref*, prevederile articolelor 1 alin. (3), 22 și 23 din Constituție garantează standardul calității legii penale substanțiale (A se vedea: Decizia Curții Constituționale nr. 93 din 7 iulie 2022, § 21).

În special în materie penală, dispozițiile articolului 22 din Constituție, împreună cu prevederile articolului 7 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, garantează principiul legalității incriminării și al pedepsei penale (*nullum crimen, nulla poena sine lege*).

Una dintre exigențele principiul legalității incriminării și al pedepsei penale rezidă în calitate legii. Testul calității legii este trecut cu succes atunci când norma contestată are o bază în dreptul intern (temei juridic/suport normativ), este accesibilă, previzibilă și oferă garanții suficiente împotriva arbitrarului. În speță, nu se pune problema existenței unei baze legale sau a accesibilității. Dimpotrivă, art. 241¹ din Codul penal generează probleme din perspectiva previzibilității și a garanțiilor suficiente împotriva arbitrarului.

Așa cum este formulat art. 241¹ din Codul penal, acesta generează o ingerință, care urmează a fi analizată în fond prin prisma art. 22 în coroborare cu art. 1 alin. (3) și art. 23 alin. (2) din Constituție. Aici se atestă o incertitudine atât pentru subiecții dotați cu aplicarea legii penale, cât și mai ales pentru destinatarii ei (a legii penale). Această

incertitudine deschide calea abuzurilor în ipoteza în care art. 241¹ din Codul penal ar viza și încheierea de către persoane fizice a unor contracte de împrumut. Mai mult, așa cum vom reda *infra*, această ipoteză generează și un paralelism legislativ cu norma ce prevede răspunderea pentru evaziunea fiscală a persoanei fizice (art. 244¹ din Codul penal), de vreme ce se pretinde (de către procuror) că prejudiciul în cazul art. 241¹ alin. (2) din Codul penal se compune din impozitul pe venit neachitat la bugetul public național.

Nu în ultimul rând, invocăm și **art. 54 din Constituție**. Așa cum prevede prima teză a articolului 54 alin. (2) din Constituție, exercițiul drepturilor și libertăților nu poate fi supus altor restrângeri decât celor prevăzute de lege. Principiul legalității presupune îndeplinirea standardului calității prevederilor legale aplicabile. Astfel articolul 54 alin. (2) din Constituție instituie standardul „prevăzute de lege” (A se vedea: Hotărârea Curții Constituționale nr. 16 din 9 iunie 2020, §§ 48, 59).

Potrivit articolului 54 alin. (2) din Constituție, ingerințele într-un drept fundamental trebuie să urmărească realizarea unuia sau mai multor din următoarele scopuri legitime: protecția securității naționale, asigurarea bunăstării economice a țării, asigurarea ordinii publice, în vederea prevenirii tulburărilor în masă și infracțiunilor, protecția drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicarea divulgării informațiilor confidențiale și garantarea autorității și imparțialității justiției.

Totuși, art. 54 din Constituție nu are o aplicabilitate de sine stătătoare. Cu privire la modalitatea de aplicare a prevederilor constituționale cuprinse la art. 54 din Constituție, acestea nu au o semnificație autonomă și urmează a fi aplicate în combinație cu normele constituționale care garantează un drept fundamental (A se vedea: Decizia Curții Constituționale nr. 34 din 23 martie 2020, § 21).

Așa stând lucrurile, în cele ce urmează vom demonstra incidența unui drept garantat de Constituție.

Ab initio, invocăm incidența **art. 26 din Constituție**, care garantează dreptul la apărare și **art. 20 din Constituție**, care consfințește dreptului la un proces echitabil.

Dreptul la apărare reprezintă totalitatea prerogativelor și posibilităților pe care le au, potrivit legii, persoanele în vederea apărării intereselor lor (A se vedea: Hotărârea Curții Constituționale nr. 22 din 06 august 2020, § 29). Astfel, de vreme ce textul de lege de la art. 241¹ din Codul penal, nu permite justițiabilului înțelegerea dacă preceptul incriminator se referă și la încheierea de către persoane fizice a unor contracte de împrumut, persoana nu poate să-și asigure o apărare efectivă.

În context, în *cauza Gelenidze împotriva Georgiei*, hotărârea din 07 noiembrie 2019, §35, Curtea Europeană reamintește că dreptul persoanei învinuite de a-și pregăti apărarea implică dreptul de a fi informat nu numai cu privire la cauza acuzației, ci și cu privire la calificarea juridică dată faptelor pe care se presupune că le-ar fi comis (A se vedea și: *cauza Dallos împotriva Ungariei*, hotărârea din 01 martie 2001, § 47; *cauza I.H. și alții împotriva Austriei*, hotărârea din 20 aprilie 2006, §34; *cauza Penev împotriva Bulgariei*, hotărârea din 07 ianuarie 2010, § 42).

În materie penală, o informare precisă și completă cu privire la acuzațiile aduse unui acuzat, și, deci, cu privire la încadrarea juridică pe care instanța o poate reține împotriva sa, **este o condiție esențială a echității procedurii**. În sfârșit, există o legătură între lit. a) și b) de la art. 6 § 3 din Convenție, iar dreptul de a fi informat cu privire la natura și cauza acuzației trebuie analizat în lumina dreptului acuzatului de a-și pregăti apărarea (A se vedea: *cauza Adrian Constantin împotriva României*, hotărârea din 12 aprilie 2011, §19).

Prin urmare, predictibilitatea normei de incriminare este inextricabil legată de dreptul acuzatului la apărare – ca element indispensabil al protecției persoanei împotriva

arbitrariului. Astfel, apărarea trebuie să vină cu un răspuns la o învinuire clar formulată și înțeleasă de cel pe care îl vizează, care în condițiile speței, este irealizabil. Or, textul de lege de la varianta-tip a normei (adică art.241¹ alin. (1) din Codul penal), nu permite înțelegerea dacă se referă și la încheierea de către persoane fizice a unor contracte de împrumut.

Deci, prevederile contestate sunt de natură să aducă atingere art. 20 și art. 26 din Constituție în coroborare cu art. 54 din Constituție, precum și art. 6 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului.

În alt context, invocăm incidența **art. 46 din Constituție**. Acest articol garantează dreptul la proprietatea privată și protecția acesteia. Prin conținutul său, el exclude posibilitatea îngrădirii prin utilizarea pârghiilor economice și sociale, a dreptului la proprietatea privată. Consacrându-l ca instituție juridică și ca unul din drepturile fundamentale ale persoanei, dispozițiile acestui articol obligă statul și ceilalți titulari ai puterii publice să respecte proprietatea și să se abțină de la orice acțiune ce ar aduce atingere acestui drept (A se vedea: Hotărârea Curții Constituționale nr. 38 din 08 iulie 1999). Dreptul de proprietate conferă titularului său attributele posesiei, folosinței și dispoziției asupra unor bunuri (A se vedea, în acest sens: Hotărârea Curții Constituționale nr. 11/2016, § 39).

Conform normelor constituționale, lipsirea proprietarului, prin intermediul unei legi, de unul dintre attributele dreptului de proprietate certifică îngrădirea dreptului său deplin la proprietate (A se vedea: Hotărârea Curții Constituționale nr. 40 din 12 iulie 2001).

De asemenea, invocăm și **art. 127 din Constituție**, care prevede la alin. (1) și (2) că statul ocrotește proprietatea. Statul garantează realizarea dreptului de proprietate în formele solicitate de titular, dacă acestea nu vin în contradicție cu interesele societății.

Articolele 46 și 127 din Constituție obligă statul și ceilalți titulari ai puterii publice să respecte proprietatea și să se abțină de la orice acțiune ce ar aduce atingere acestui drept (A se vedea: Decizia Curții Constituționale nr. 52 din 02 iunie 2020, § 21 și jurisprudența citată în această decizie).

Câmpul de aplicare al art. 46 și 127 din Constituție este același cu câmpul de aplicare al art. 1 din Protocolul nr.1 la Convenția Europeană a Drepturilor Omului (A se vedea: Decizia Curții Constituționale nr. 190 din 23 decembrie 2022, § 23).

Cu privire la situația amenzilor, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a menționat că acestea trebuie considerate ingerințe în dreptul de proprietate (garantat de art. 1 din Protocolul nr. 1 la Convenție), întrucât lipsesc persoana vizată de o parte din patrimoniul său, *i.e.* de suma de bani pe care trebuie să o plătească (A se vedea, *mutatis mutandis*, cauza *Mamidakis împotriva Greciei*, hotărârea din 11 ianuarie 2007, § 44; cauza *S.C. Complex Herta Import Export S.R.L. Lipova împotriva României*, hotărârea din 18 iunie 2013, § 31).

Astfel, norma de incriminare reținută în sarcina lui Tanas Ghenadie (art. 241¹ alin. (2) din Codul penal) prevede pedeapsa amenzii în mărime de la 1700 la 2700 de unități convenționale sau închisoare de la 2 până la 5 ani.

Prin urmare, prevederile contestate sunt de natură să aducă atingere art. 46 și art. 127 din Constituție în coroborare cu art. 54 din Constituție, precum și art. 1 din Protocolul nr. 1 la CEDO – în partea ce vizează posibilitatea aplicarea amenzii. Iar în partea ce vizează posibilitatea aplicării închisorii, se atestă incidența **art. 25 din Constituție** (libertatea individuală și siguranța persoanei) în coroborare cu art. 54 din Constituție și corelativ, a articolului 5 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului (A se vedea, *mutatis mutandis*, cauza *Aleksandr Aleksandrov împotriva Rusiei*, hotărârea din 27 martie 2018).

E. Argumentarea pretensei încălcări a unuia sau a mai multor drepturi garantate de Constituție

Principiile generale aplicabile în contextul art. 22 din Constituție au fost rezumate în Hotărârea Curții Constituționale nr. 12 din 14 mai 2018, după cum urmează:

„30. Curtea reține că, în general, exigențele statului de drept presupun, inter alia, asigurarea legalității și a certitudinii juridice (Raportul privind preeminența dreptului, adoptat de Comisia de la Veneția la cea de-a 86 sesiune plenară, 2011, § 41).

31. În special în materie penală, dispozițiile articolului 22 din Constituție, împreună cu prevederile articolului 7 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, garantează principiul legalității incriminării și al pedepsei penale (*nullum crimen, nulla poena sine lege*).

32. În jurisprudența sa, Curtea Europeană pentru Drepturile Omului a stabilit că articolul 7 din Convenție trebuie să fie interpretat și aplicat astfel încât să se asigure o protecție efectivă împotriva urmăririi penale, a condamnării și a sancționării arbitrare a persoanei (*Del Rio Prada v. Spania [MC]*, 21 octombrie 2013, § 77; *Rohlena v. Cehia [MC]*, 27 ianuarie 2015, § 50; *Vasiliauskas v. Lituania [MC]*, 20 octombrie 2015, § 153; *Koprivnikar v. Slovenia*, 24 ianuarie 2017, § 45). Această afirmație este valabilă și în contextul articolului 22 din Constituție.

33. În acest sens, Curtea constată că principiul legalității incriminării și a pedepsei penale presupune, prin definiție, că nicio faptă nu poate fi considerată ca infracțiune dacă nu există o lege care să prevadă acest lucru (*nullum crimen sine lege*) și că nu poate fi aplicată nicio pedeapsă dacă nu este prevăzută de lege (*nulla poena sine lege*).

34. Legalitatea incriminării și a pedepsei reprezintă principala garanție a securității juridice a persoanei în materie penală.

35. Principiul în discuție are consecințe atât în activitatea de elaborare a normelor penale, cât și în procesul aplicării acestora. Altfel spus, el se adresează deopotrivă legislatorului și judecătorului.

36. În activitatea legislativă, principiul legalității incriminării și a pedepsei intervine atât sub aspect material, cât și sub aspect formal. Sub aspect material, acest principiu îi impune legislatorului două obligații fundamentale: 1) să prevadă într-un text de lege faptele considerate infracțiuni și pedepsele aferente; și 2) să redacteze textul legal cu suficientă claritate, pentru ca orice persoană să poată realiza care sunt acțiunile sau inacțiunile care intră sub incidența lui. Aspectul formal se referă la obligația adoptării normelor penale ca legi organice, potrivit articolului 72 alin.(3) lit.n) din Constituție.

37. Pe de altă parte, principiul analizat le impune subiectelor dotate cu competența aplicării legii penale două obligații esențiale: interpretarea strictă a legii penale și interzicerea analogiei, adică să nu aplice legea dincolo de conținutul acesteia, și, respectiv, interzicerea aplicării retroactive a legii penale, cu excepția legii penale mai favorabile.

38. Așadar, infracțiunea și pedeapsa trebuie să fie prevăzute de lege. Expresia „prevăzută de lege” presupune, între altele, ca legea să întrunească standardul calității, i.e. aceasta trebuie să fie – așa cum afirmă constant Curtea Europeană – accesibilă și previzibilă (*Kononov v. Letonia [MC]*, 17 mai 2010, § 185; *Maktouf și Damjanović v. Bosnia și Herțegovina [MC]*, 18 iulie 2013, § 66; *Del Rio Prada v.*

Spania [MC], 21 octombrie 2013, § 91; Rohlena v. Cehia [MC], 27 ianuarie 2015, § 50; Vasiliauskas v. Lituania [MC], 20 octombrie 2015, § 154; Koprivnikar v. Slovenia, 24 ianuarie 2017, § 48). De altfel, Curtea notează că și articolul 23 alin.(2) din Constituție implică adoptarea de către legislator a unor legi accesibile și previzibile.

39. Condiția accesibilității presupune ca textele de lege să poată fi cunoscute de către destinatari. Orice persoană trebuie să poată să dispună de informații privind normele juridice aplicabile într-un caz concret (*Khlyustov v. Rusia, 11 iulie 2013, § 68*). Accesibilitatea legii are în vedere aducerea la cunoștința publică a actelor normative și intrarea în vigoare a acestora, care se realizează în baza articolului 76 din Constituție, legea publicându-se în Monitorul Oficial.

40. La rândul ei, condiția previzibilității este îndeplinită atunci când justițiabilul poate cunoaște, din chiar textul normei juridice pertinente, iar la nevoie cu ajutorul interpretării acesteia de către instanțe sau cu ajutorul unor juriști profesioniști, care sunt acțiunile și omisiunile ce-i pot angaja răspunderea penală și care este pedeapsa care îi poate fi aplicată, în cazul încălcării unei norme.

41. Persoanele vizate de norma de drept penal trebuie să fie apte să stabilească caracteristicile esențiale ale actului interzis doar în baza prevederilor care îl specifică, adică prin aplicarea simplă a regulilor de interpretare lingvistică.

42. În același timp, pentru ca legea să îndeplinească cerința de previzibilitate, ea trebuie să precizeze cu suficientă claritate întinderea și modalitățile de exercitare a puterii de apreciere a autorităților în domeniul respectiv, ținând cont de scopul legitim urmărit, pentru a-i oferi persoanei o protecție adecvată împotriva arbitrarului (*Sissanis v. România, 25 ianuarie 2007, § 66*).

43. O putere discreționară care nu este delimitată, chiar dacă face obiectul controlului judiciar din punct de vedere formal, nu trece de testul previzibilității. Aceeași concluzie este valabilă și pentru puterea discreționară nelimitată a instanțelor judecătorești (*HCC nr. 28 din 23 noiembrie 2015, § 61*). ”

Așadar, în contextul art. 22 din Constituție și în contextul art. 7 din Convenția Europeană se efectuează un test al calității legii.

Întrucât Codul penal este publicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova și destinatarii săi au acces la el, nu există niciun dubiu cu privire la faptul că dispozițiile examinate îndeplinesc condiția accesibilității. Aici operează prezumția cunoașterii legii, care decurge din principiul general de drept *nemo censetur ignorare legem*.

În schimb, apar probleme din perspectiva previzibilității și a garanțiilor împotriva arbitrarului. Norma contestată deschide calea abuzurilor și al condamnărilor arbitrare în ipoteza aplicării ei și atunci când este vorba despre contracte de împrumut încheiate, în special, între persoane fizice.

În fundamentarea acestei teze, este de remarcat că art. 241¹ din Codul penal conține norme de trimitere. Conținutul articolului citat este următorul:

„Articolul 241¹. *Practicarea ilegală a activității financiare*

(1) *Practicarea activității financiare fără înregistrare și/sau fără autorizare (licențiere), în modul prevăzut de legislație, dacă aceasta a cauzat daune în proporții mari*

se pedepsește cu amendă în mărime de la 1000 la 1500 de unități convenționale.

(2) *Aceeași acțiune care a cauzat daune în proporții deosebit de mari*

se pedepsește cu amendă în mărime de la 1700 la 2700 de unități convenționale sau cu închisoare de la 2 până la 5 ani. ”

În acest sens, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a reținut că utilizarea tehnicii „trimiterii generale” pentru a incrimina actele sau omisiunile nu poate ridica o problemă din perspectiva articolului 7 § 1 din Convenție, ca atare (A se vedea, *mutatis mutandis*, cauza *Saakashvili împotriva Georgiei*, hotărârea din 23 mai 2024, § 145). Citite împreună, prevederea la care se face trimitere și norma de trimitere trebuie să-i permită persoanei vizate să prevadă, dacă este necesar cu ajutorul asistenței juridice corespunzătoare, conduita care îi poate angaja răspunderea penală (A se vedea: Decizia Curții Constituționale nr.13 din 14 martie 2024, § 20).

Totodată, Curtea Europeană a Drepturilor Omului în jurisprudența sa a reținut constant că deși certitudinea este dezirabilă, ea poate implica o rigiditate excesivă. Totuși, legea trebuie să poată ține pasul cu circumstanțele în schimbare (A se vedea: cauza *Bavčar împotriva Sloveniei*, hotărârea din 7 septembrie 2023, § 144; cauza *Saakashvili împotriva Georgiei*, hotărârea din 23 mai 2024, § 142). În consecință, multe legi sunt formulate, inevitabil, în termeni care, într-o măsură mai mare sau mai mică, sunt vagi și a căror interpretare și aplicare țin de practica judiciară (A se vedea: cauza *Jasutis și Imaitis împotriva Lituaniei*, hotărârea din 12 decembrie 2023, § 111; cauza *Sacharuk împotriva Lituaniei*, hotărârea din 23 aprilie 2024, § 144).

Chiar și așa, vom demonstra *infra* că norma a cărei constituționalitate se cere a fi verificată, este contrară standardului calității legii penale substanțiale (sub aspectul previzibilității și garanțiilor suficiente împotriva arbitrariului).

Verbum regens al infracțiunii prevăzute la art. 241¹ din Codul penal este desemnat prin expresia „*practicarea activității financiare*”. Pentru a înțelege ce semnifică activitatea financiară urmează de făcut apel la alte acte normative.

În particular, Legea cu privire la antreprenoriat și întreprinderi, nr.845/1992 conține următoarele prevederi relevante:

„Articolul 9¹. Activități financiare ilegale

(1) Se interzice desfășurarea de activități, altele decât cele înregistrate și autorizate în modul prevăzut de legislație, prin care se propune persoanelor, prin ofertă publică, să depună ori să colecteze mijloace financiare rambursabile, indiferent cum se realizează această colectare.

(2) Se interzice desfășurarea de activități, altele decât cele înregistrate și autorizate în modul prevăzut de legislație, prin care se propune persoanelor, prin ofertă publică, să depună ori să colecteze mijloace financiare sau să se înscrie pe liste cu promisiunea câștigurilor financiare rezultate din creșterea numărului de persoane recrutate sau înscrise, indiferent cum se realizează această colectare sau înscriere pe liste. ”

De asemenea, la lit. c) art. 8 din Legea cu privire la organizațiile de microfinanțare, nr.280/2004 (abrogată prin Legea cu privire la organizațiile de creditare nebancară, nr.1/2018), se prevedea că: „*Organizația de microfinanțare nu este în drept să colecteze de la persoane, prin ofertă publică, mijloace financiare rambursabile*”.

Legea cu privire la organizațiile de creditare nebancară, nr.1/2018 (în vigoare din 01.10.2018), prevede la art. 9 următoarele:

„Articolul 9. Interdicții

(1) Se interzic organizației de creditare nebancară:

a) atragerea de depozite sau de alte fonduri rambursabile de la public;

b) efectuarea investițiilor și a aporturilor (participațiunilor) la capitalul social și acordarea împrumuturilor, a creditelor, a donațiilor, în scopul procurării valorilor mobiliare sau părților sociale proprii;

c) prestarea serviciilor de creditare nebancaară condiționate de procurarea de către client a unor servicii suplimentare oferite de aceasta;

d) externalizarea activităților de acordare a creditelor și a serviciilor de leasing financiar altor entități, cu excepția băncilor licențiate și a organizațiilor de creditare nebancaară înregistrate în Registrul organizațiilor de creditare nebancaară autorizate.”

La rândul său, în speța în care s-a ridicat excepția de neconstituționalitate, procurorul a făcut trimitere la prevederile art. 4-7 din Legea cu privire la organizațiile de microfinanțare, nr. 280/2004 (abrogată), precum și la prevederile art. 8 (*Activitățile organizației de creditare nebancaară*), art. 10-19 (*norme referitoare la constituirea și înregistrarea organizației de creditare nebancaară*) și art. 21 (*Contabilitatea, situațiile financiare și rapoartele specifice*) al Legii cu privire la organizațiile de creditare nebancaară nr.1/2018 (în vigoare din 01.10.2018).

În această din urmă optică (optica acuzării), se susține că încheierea unor contracte de împrumut ar fi prerogativa organizațiilor de microfinanțare / organizațiilor de creditare nebancaară (în calitate de împrumutător). Și persoanele fizice nu ar putea avea calitatea de împrumutător. Dimpotrivă, dacă persoanele fizice încheie contracte de împrumut (i.e., „vor da bani cu împrumut”), atunci aceștia pot fi trași la răspundere penală pentru practicarea ilegală a activității financiare în baza art. 241¹ din Codul penal.

Însă, această abordare este contrară Constituției. Aici trebuie de remarcat că legislația civilă permite încheierea unor contracte de împrumut între persoane fizice (A se vedea: art. 1242-1250 din Codul civil), inclusiv cu stabilirea unei dobânzi (art. 1244 din Codul civil). Dacă ar fi altfel, atunci art. 241¹ din Codul penal va goli de conținut libertatea contractuală și esența contractului de împrumut între persoane fizice. Acest lucru se datorează formulării/redactării generale a art. 241¹ din Codul penal.

Mai mult ca atât, dacă legislația civilă prevede posibilitatea încheierii între particulari a contractelor de împrumut, inclusiv cu dobândă, a trage la răspundere penală respectivii particulari în baza art.241¹ din Codul penal, ar însemna neglijarea voinței legiuitorului de a incrimina anume practicarea ilegală a activității financiare. Or, practicarea legală a activității financiare este acea valoare socială specifică ce suferă atingere în urma săvârșirii infracțiunii prevăzute la art.241¹ din Codul penal. Această valoare se află în conexiune de derivație organică cu valorile sociale care reprezintă obiectul juridic generic și obiectul juridic general al acestei infracțiuni: economia națională și, respectiv, ordinea de drept. În plus, numita valoare socială specifică se prezintă ca un antipod, ca o imagine inversă a infracțiunii prevăzute la art.241¹ din Codul penal, imagine care își găsește reflectarea în denumirea articolului a cărei constituționalitate se cere a fi verificată – „Practicarea ilegală a activității financiare”.

Totuși, în contextul estimării previzibilității unei norme, atât Curtea Constituțională (A se vedea, de exemplu: Decizia Curții Constituționale nr. 149 din 30 septembrie 2021, § 57 – în care s-a făcut trimitere la Nota informativă la proiectul de lege, precum și la dezbaterile din Plenul Parlamentului, reflectate în stenograma ședinței plenare), cât și Curtea Europeană a Drepturilor Omului (A se vedea, de exemplu: *cauza Mørck Jensen împotriva Danemarcei*, hotărârea din 18 octombrie 2022; *cauza Milewski împotriva Poloniei*, decizia de inadmisibilitate din 2 iulie 2019; *cauza Olsson împotriva Suediei* [nr.1], hotărârea din

24 martie 1988) apelează și la istoricul legislativ (documentele preparatorii, în special, Nota informativă / fundamentare³).

Așa fiind, se reține că art. 241¹ a complinit legea penală ca rezultat al adoptării de către Parlamentul Republicii Moldova la 08.06.2012 a Legii pentru completarea unor acte legislative (în continuare – Legea nr.128 din 08.06.2012, în vigoare din 13 iulie 2012).

Pe lângă completarea Codului penal cu art.241¹, prin aceeași lege, s-au suplinit și alte acte normative, și anume:

1) Legea Republicii Moldova cu privire la antreprenoriat și întreprinderi, nr.845/1992 a fost completată cu art.9¹ „Activități financiare ilegale”;

2) alin.(1) art.8 al Legii cu privire la organizațiile de microfinanțare din 22.07.2004, a fost completat cu litera c), având următorul cuprins: „să colecteze de la persoane, prin ofertă publică, mijloace financiare rambursabile”;

3) Codul contravențional a fost completat cu art.263¹ „Organizarea de structuri financiare ilegale”.

La baza Legii nr.128 din 08.06.2012 s-a aflat Proiectul de lege nr.627 din 29.03.2012 pentru modificarea și completarea Codului contravențional al Republicii Moldova. Autorii respectivului Proiect (deputații Petru Știrbate, Lilian Zaporojan, Simion Grișciuc, Andrei Vacarciuc, Simion Furdui și Iurie Chiorescu), au urmărit completarea, în exclusivitate, a Codului contravențional cu art.263¹ „Organizarea de scheme de tip piramidal”, având următorul conținut: *„Organizarea și desfășurarea de activități, indiferent de denumirea lor, altele decât cele înregistrate și autorizate în modul corespunzător, prin care se propune unor persoane să depună sau să colecteze bani ori să se înscrie pe o listă, făcându-le să spere câștiguri financiare rezultate din creșterea numărului de persoane recrutate sau înscrise, indiferent cum se realizează această colectare sau înscriere pe liste în scopul de a obține pentru sine sau pentru altul un folos material injust, se sancționează cu amendă de la 100 la 150 de unități convenționale aplicată persoanei fizice, cu amendă de la 400 la 500 de unități convenționale aplicată persoanei juridice”*, precum și completarea art.400 din Codul contravențional, cu cifra „263¹”, după cifra „245”⁴.

În Nota informativă la respectivul proiect de lege, printre altele, se prezintă următoarele considerente: *„Proiectul de lege pentru modificarea unor acte legislative a fost elaborat în scopul perfecționării cadrului legal, ca urmare a ultimelor tendințe de a sustrage resurse financiare de la cetățeni. Exemplul cel mai edificator din această categorie este dat de domeniul financiar cu așa-zisele „scheme piramidale de câștiguri”... O schemă piramidală este un circuit financiar, în care investitorilor li se promit câștiguri substanțiale, într-un termen foarte scurt, și, care, practic, trăiește din extinderea bazei de deponenți până în momentul în care nu se mai poate susține, pentru că nu are din ce să returneze câștigurile. Atunci când sistemul se prăbușește, majoritatea investitorilor de la nivelurile de jos sunt în imposibilitate de a recupera pierderile. De menționat că în legislația actuală a Republicii Moldova este prevăzută o gamă largă de măsuri care ar putea fi aplicate în cazul survenirii efectelor nefaste ale unei scheme piramidale, nu întotdeauna însă acestea sunt, în măsură să repună în drepturi persoanele vătămate. în*

³ De astfel, conform art. 71 alin. (4) din Legea cu privire la actele normative, nr. 100/2017: la interpretarea actului normativ se ține cont de nota de fundamentare care a însoțit proiectul actului normativ respectiv și de alte documente care permit identificarea voinței autorității publice care a adoptat, a aprobat sau a emis actul normativ.

⁴ Proiectul legii pentru modificarea și completarea Codului contravențional al Republicii Moldova nr.218-XVI din 24.10.2008 //

<https://old.parlament.md/ProcesulLegislativ/Proiectedeactenormative/tabid/61/LegislativId/1140/language/ro-RO/Default.aspx>

această ordine de idei, devine iminentă necesitatea protejării cetățenilor de la posibilele efecte nefaste ale schemelor piramidale până la producerea propriu-zisă a acestora”⁵.

Alte argumente privind oportunitatea stabilirii răspunderii pentru fapta de organizare de scheme de tip piramidal le găsim în Stenograma ședinței plenare a Parlamentului Republicii Moldova din 11.05.2012. În acest plan, prezintă interes alocuțiunile următorilor deputați în Parlamentul Republicii Moldova:

- dl deputat Petru Știrbate: „În anii '90, în spațiul CSI, inclusiv în Republica Moldova, au operat circa două mii de piramide financiare. Legislația actuală a Republicii Moldova prevede o serie de măsuri care ar putea fi aplicate în cazul survenirii efectelor nefaste ale unei scheme piramidale, căzând sub incidența art.241 „Practicarea ilegală a activității de întreprinzător” și art.243 „Spălarea banilor” din Codul penal. De asemenea, aceste acțiuni cad sub incidența art.190 „Escrocherie” și art.191 „Delapidarea averii străine” din Codul penal. Însă, nu întotdeauna acestea sunt în măsură să repună în drepturi persoanele vătămate. Astfel, se propune completarea cu un nou articol a cap.15 „Contravenții ce afectează activitatea de întreprinzător, fiscalitatea, activitatea vamală și valorile mobiliare” al Codului contravențional. În noul art. 263¹ intitulat „Organizarea de scheme de tip piramidal”, se definește clar componența contravenției respective și se stabilesc sancțiuni pentru persoanele care organizează sau desfășoară o schemă de tip piramidal. De menționat că prevederi similare sunt cuprinse și în legislația altor țări (România, Ungaria și alte țări ale Uniunii Europene). La etapa actuală de dezvoltare a societății contemporane, asigurarea securității financiare devine o problemă de o importanță fundamentală pentru buna funcționare a economiei statului și a încrederii populației. În acest context, este de datoria Parlamentului să adopte reglementări care apără din start interesele cetățenilor de intențiile meschine, capabile să le prejudicieze grav starea financiară”;

- dl deputat Iurie Chiorescu: „La momentul actual, schemele frauduloase s-au înmulțit atât de mult și în forme atât de variate, încât uneori sunt greu de identificat. Mai mult, uneori oamenii, chiar dacă recunosc riscul iminent la care se expun, în speranța unui câștig rapid și ușor, oricum se expun acestuia. Exemplul cel mai recent și vădit în acest sens îl prezintă lansarea și activitatea pe teritoriul Republicii Moldova a bine-cunoscutei piramide „MMM”. În toate materialele publicitare se menționează: „Atenție, piramidă financiară!”. Acest mesaj este recepționat nu ca un pericol, ci, mai curând, ca o tentație. Din moment ce nu presupun semnarea de contracte, ci doar colectează sume enorme, promițând câștiguri fabuloase, toate schemele piramidale, indiferent cum sunt numite, sunt sortite destrămării. Fiecare schemă piramidală se prăbușește, pentru că nu se poate extinde dincolo de numărul populației. Atunci când sistemul se prăbușește, majoritatea investitorilor care se află la temelia piramidelor sunt în imposibilitate de a-și recupera pierderile. Paradoxal, însă, până la momentul actual, nu am avut o normă care să protejeze oamenii de aceste scheme. Importanța acestui proiect de lege rezidă în instituirea unei norme care să ocrotească cetățeanul până la producerea prejudiciului material, până la momentul în care acesta se va pomeni depozitat și în imposibilitatea de a-și recupera pierderile. În prezent, există norme aplicabile doar din momentul producerii prejudiciului”;

⁵ Nota informativă la Proiectul legii pentru modificarea și completarea Codului contravențional al Republicii Moldova nr.218-XVI din 24.10.2008 // <https://old.parlament.md/ProcesulLegislativ/Proiectedeactenormative/tabid/61/LegislativId/1140/language/ro-RO/Default.aspx>

- dl deputat Gheorghe Brega: „La momentul când este vorba despre milioane, sute de mii de lei, fapta depășește cadrul Codului contravențional, căzând sub incidența Codului penal. V-aș recomanda să vă sfătuiți cu Direcția juridică a Parlamentului și să modificați și Codul penal”⁶.

De asemenea, în Avizul Direcției Juridice din cadrul Parlamentului la proiectul de Lege pentru modificarea și completarea Codului contravențional al Republicii Moldova, se menționează că: „Autorul proiectului ar putea să propună introducerea și definirea activității piramidale de obținere a profitului într-o lege specială, ce reglementează fie activitatea financiară, fie activitatea de antreprenor sau comerțul interior, ulterior sancționând nerespectarea acestor prevederi legale. În acest caz, va fi posibil și introducerea în legislația națională a prevederilor privind sancționarea nerespectării prevederilor legale, care va întruni elementele constitutive ale contravenției sau, după caz, ale infracțiunii”⁷. În context, și deputatul Alexandr Stoianoglo a declarat că „...pentru stabilirea răspunderii, trebuie să se prevadă în legislație că activitatea aceasta este ilegală și se interzice. De aceea, pentru lectura a doua propun să introducem norme care prevadă că fara noastră interzice această activitate.”⁸

Astfel, „în procesul de pregătire a proiectului pentru lectura a doua de către deputatul în Parlament Veaceslav Ioniță au fost înaintate unele amendamente, care, în contextul modificărilor propuse la Codul contravențional, necesită a fi introduse și în alte acte legislative, cum ar fi: Legea cu privire la antreprenoriat și întreprinderi, Legea cu privire la organizațiile de microfinanțare și Codul penal. La ședința Comisiei juridice, numiri și imunități din 06 iunie 2012 aceste amendamente au fost acceptate de autorii inițiativei legislative și aprobate cu votul majorității membrilor comisiei”⁹.

Ulterior, pentru lectura a doua asupra Proiectului de lege nr.627 din 29.03.2012 pentru modificarea și completarea Codului contravențional al Republicii Moldova, s-a propus o altă variantă de text, care, în principal, coincide cu textul final al Legii nr.128 din 08.06.2012. Singura deosebire (care ține mai degrabă de stilul expunerii, nu de esența dreptului penal) este cea care se referă la dispoziția alin.(1) art.241¹ din Codul penal. Or, în Raportul Comisiei juridice, numiri și imunități a Parlamentului Republicii Moldova la proiectul de lege pentru modificarea și completarea Codului contravențional (proiectul nr.627 din 29.03.2012, lectura II), această dispoziție are următorul conținut: „Practicarea ilegală a activităților financiare, altele decât cele înregistrate și autorizate în modul prevăzut de legislație”¹⁰.

Așadar, atât din dezbaterile din Plenul Parlamentului, cât și din Nota de fundamentare a legii care a stat la baza adoptării art. 241¹ din Codul penal rezultă cu certitudine că acest

⁶ Stenograma ședinței plenare a Parlamentului Republicii Moldova din 11.05.2012. Proiectul legii pentru modificarea și completarea Codului contravențional al Republicii Moldova nr.218-XVI din 24.10.2008 // <https://old.parlament.md/LinkClick.aspx?fileticket=KObnOeoKrb0%3d&tabid=128&mid=506&language=ro-RO>. A se vedea și: STATI, Vitalie. Răspunderea penală pentru practicarea ilegală a activităților financiare (art.241¹ CP RM). Partea I. În: Revista Națională de Drept, 2012, nr. 11(146), p.8.

⁷ Avizul la proiectul de Lege pentru modificarea și completarea Codului contravențional al Republicii Moldova, nr.218-XVI din 24.10.2008 (nr.627 din 29.03.2012).

⁸ Stenograma ședinței plenare a Parlamentului Republicii Moldova din 11.05.2012. Proiectul legii pentru modificarea și completarea Codului contravențional al Republicii Moldova nr.218-XVI din 24.10.2008 // <https://old.parlament.md/LinkClick.aspx?fileticket=KObnOeoKrb0%3d&tabid=128&mid=506&language=ro-RO>.

⁹ Raportul Comisiei juridice, numiri și imunități a Parlamentului Republicii Moldova la proiectul de lege pentru modificarea și completarea Codului contravențional (proiectul nr.627 din 29.03.2012, lectura II) // <https://old.parlament.md/ProcesulLegislativ/Proiectedeactenormative/tabid/61/LegislativId/1140/language/ro-RO/Default.aspx>

¹⁰ Ibidem

articol este destinat prevenirii și combaterii piramidelor financiare (așa numitele scheme Ponzi).

În mai multe spețe de referință, subiecții dotați cu aplicarea legii penale au înțeles acest lucru, reținând la încadrare anume art. 241¹ din Codul penal în cazul piramidelor financiare.

Bunăoară, activitatea piramidei financiare „Mercury” a condus la adoptarea următoarelor sentințe:

✎ Sentința Judecătorei Ungheni din 17 mai 2016. Dosar nr.1-111/2016 (Disponibilă: https://jun.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/036aaaa3-f71c-e611-86a1-005056a5fb1a);

✎ Sentința Judecătorei Chișinău, sediul Ciocana din 28 februarie 2017. Dosar nr.1-185/2016 (Disponibilă: https://jc.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/a51f450e-a5fd-e611-80d0-0050568b4c47).

Și în cazul piramidei financiare „Proteam”, Procuratura a pledat pentru încadrarea acțiunilor făptuitorilor în baza art. 241¹ din Codul penal:

✎ Sentința Judecătorei Chișinău, sediul Buiucani din 25 ianuarie 2024. Dosar nr. 1-2355/2022 (Disponibilă: https://jc.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/73afd9aa-ddf9-466f-ab81-c3a18013922d).

În toate aceste cazuri, acuzarea a insistat că persoanele fizice care au făcut depuneri au devenit victime ale infracțiunii de practicare ilegală a activității financiare.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului a notat că „legea” este prevederea în vigoare potrivit modului în care instanțele de judecată competente au interpretat-o (A se vedea, de exemplu; *cauza Kafkaris împotriva Ciprului*, [MC], hotărârea din 12 februarie 2008, § 139; A se vedea, *mutatis mutandis*, și Hotărârea Curții Constituționale nr. 26 din 10 noiembrie 2020 și Hotărârea Curții Constituționale nr. 21 din 1 octombrie 2018). Acest aspect urmează a fi avut în vedere la estimarea previzibilității normei contestate.

La caz, norma contestată este atât de vagă încât însăși procurorii operează cu soluții diametral opuse: mai întâi că persoanele care au luat bani cu împrumut (de la acuzat) ar fi victime ale infracțiunii (A se vedea: Ordonanța din 06 decembrie 2021 privind începerea urmăririi penale în baza art. 241¹ alin. (2) din Codul penal în privința lui Tanas Ghenadie), mai apoi – aceste persoane au devenit martori, iar victimă ar fi statul, din perspectiva neachitării impozitelor din pretinsele câștiguri obținute de acuzat (A se vedea: Ordonanța de punere sub învinuire din 02 octombrie 2023, emisă de procurorul delegat în Procuratura Anticorupție, Șlicari Ion, precum și rechizitoriul).

În această optică, norma contestată (ipoteza aplicării art.241¹ din Codul penal în cazul încheierii de către persoane fizice a unor contracte de împrumut) generează un paralelism cu norma care incriminează evaziunea fiscală a persoanelor fizice (A se vedea: art. 244¹ din Codul penal¹¹). Or, dacă există împrumuturi cu dobândă între particulari, *alias* persoane fizice, în rezultatul cărora împrumutătorul obține venituri, acestea nefiind reflectate în Formularul CET18 – Declarația persoanei fizice cu privire la impozitul pe venit (eschivarea de la prezentarea declarației cu privire la impozitul pe venit *sau* includerea în declarație a unor date denaturate), astfel că impozitul neachitat se cifrează în cazul variantei-tip la 2500

¹¹ **Articolul 244¹.** Evaziunea fiscală a persoanelor fizice

(1) Evaziunea fiscală a persoanelor fizice care nu practică activitate de întreprinzător prin eschivarea de la prezentarea declarației cu privire la impozitul pe venit sau prin includerea în declarație a unor date denaturate, dacă suma impozitului pe venit care trebuia să fie achitat depășește 2500 de unități convenționale,

se pedepsește cu amendă în mărime de la 5000 la 9000 de unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 180 la 240 de ore.

(2) Aceeași acțiune care a condus la neachitarea impozitului în proporții deosebit de mari

se pedepsește cu amendă în mărime de la 9000 la 13000 de unități convenționale sau cu închisoare de până la 1 an.

unități convenționale *sau* în cazul variantei agravate – în proporții deosebit de mari, sunt întrunite toate condițiile obiective și subiective de aplicare a art. 244¹ alin. (1) sau alin.(2) din Codul penal.

Acest paralelism generează și mai multă incertitudine. De altfel, Curtea Constituțională a analizat de mai multe ori paralelismele legislative (A se vedea: Hotărârea Curții Constituționale nr. 6 din 19 martie 2019, precum și jurisprudența Curții Constituționale citată în această hotărâre).

Așadar, prevederile contestate conferă celor dotați cu competența aplicării legii o putere discreționară nelimitată. De altfel, însăși judecătorul se află în dificultate, fiind pus în situația de a alege între mai multe variante posibile, fapt care generează soluții contradictorii, însă plecând de la situații de fapt identice sau similare în mod substanțial. Cu atât mai mult, justițiabilul se află într-o incertitudine și insecuritate juridică. El nu poate prevedea care va fi soluția instanței.

Chiar făcându-se apel la consultanța de specialitate, persoana nu ar putea stabili, fără echivoc, dacă fapta sa ar cădea sub incidența normei contestate.

În această ordine de idei, nu putem face abstracție nici de poziția Comisiei de la Veneția. Astfel, Comisia de la Veneția a subliniat că „*să lași o putere discreționară prea mare unui organ administrativ ori unui judecător (chiar și celui mai rezonabil ori celui mai bine intenționat) de a decide, în circumstanțele fiecărui caz specific, ce este proporțional și ce nu, va fi în detrimentul atât a securității juridice (înțeleasă ca previzibilitatea acțiunii statului), cât și al principiului egalității de tratament, pentru că până și persoanele rezonabile nu pot cădea de acord în privința evaluării proporționalității.*” (A se vedea: CDL-AD(2021)007, Opinia comună nr. 1021/2021 a OSCE/BIDDO și a Comisiei de la Veneția din 19 martie 2021, § 140).

Prin urmare, prevederile contestate nu trec testul previzibilității (sub aspectul puterii discreționare nelimitate și al lipsei unor garanții împotriva arbitrariului – de exemplu, a se vedea *cauza Karastelev și alții împotriva Rusiei, cauza Imeri împotriva Croației, cauza Žaja împotriva Croației, cauza Pantolon împotriva Croației*) în ipoteza în care norma se aplică și în situația în care persoanele fizice au încheiate contracte de împrumut (fiind în prezența unor relații civile), fapt care conduce la încălcarea articolelor 20, 22, 25, 26, 46 și 127 în coroborare cu articolele 1 alin. (3), 23 și 54 din Constituție, precum și a articolelor 6 și 7 din Convenția Europeană și a articolului 1 din Protocolul nr. 1 la Convenția Europeană. Lipsa de previzibilitate conduce la condamnări arbitrare, cu încălcarea normelor constituționale invocate.

În aceste condiții, solicităm Curții Constituționale să adopte o abordare similară ca în Hotărârea nr. 21 din 22 iulie 2016 (în partea ce a vizat practicarea ilegală a activității de întreprinzător; aici Curtea a recunoscut constituțional articolul 125 litera b) din Codul penal al Republicii Moldova nr.985-XV din 18 aprilie 2002, în măsura în care, în redacția actuală, nu este interpretat ca incriminând fapta desfășurării activității de întreprinzător fără licență).

Astfel, așa cum am demonstrat *supra*, art. 241¹ din Codul penal este neconstituțional în ipoteza în care ar acoperi și încheierea de către persoane fizice a unor contracte de împrumut.

F. Lista documentelor relevante

La examinarea acestei sesizări privind excepția de neconstituționalitate sunt pertinente următoarele documente:

- Copia ordonanței privind începerea urmăririi penale din 06.12.2021;
- Copia ordonanței de punere sub învinuire din 09.12.2021;
- Copia ordonanței de punere sub învinuire din 02.10.2023;
- Extras din rechizitoriu în partea ce vizează capătul de acuzare privind art.241¹ alin.(2) din Codul penal în privința lui Tanas Ghenadie;
- Copia Sentinței Judecătorei Ungheni din 17 mai 2016. Dosar nr.1-111/2016;
- Copia Sentinței Judecătorei Chișinău, sediul Ciocana din 28 februarie 2017. Dosar nr.1-185/2016;
- Copia Sentinței Judecătorei Chișinău, sediul Buiucani din 25 ianuarie 2024. Dosar nr. 1-2355/2022.

G. Declarația și semnătura autorului sesizării

Declar pe propria onoare că informațiile prezentate Curții sunt veridice, fapt pentru care semnez.

*Cu înaltă considerație,
Eșanu Adriana, avocat*

07 martie 2025

ÎNCHEIERE
privind ridicarea excepției de neconstituționalitate

02 mai 2025

mun. Chișinău

Judecătoria Chișinău (sediul Buiucani)

În componență:

Președintele ședinței, judecător

Cușcă Liliana

Grefier

Guțu Loredana

Cu participarea:

Procurorilor

Șlicari Ion, Codreanu Vitalie

Avocatului în interesele inculpatului Tănas Ghenadie

Eșanu Adriana

Avocatului inculpatului Tanas Adriano

Berliba Viorel

Avocatului în interesele inculpaților Bectoraș Eugenia, Creciun Vitalie, Ciocîrlan Dumitru:

Moraru Sergiu

Avocatului inculpatului Petrachi Oleg

Rudei Lilian

Inculpatului

Tanas Ghenadie

În lipsa:

Inculpatului

Bectoraș Eugenia

Inculpatului

Tanas Adriano

Inculpatului

Creciun Vitalie

Inculpatului

Ciocîrlan Dumitru

Inculpatului

Petrachi Oleg

examinând în ședință de judecată publică, în cadrul cauzei penale nr. 1-2586/2023, PIGD: 1-23150442-12-1-23102023, privind învinuirea lui Tanas Ghenadie Iurie în săvârșirea infracțiunilor prevăzute de art. 42 alin. (2), art. 330² alin. (1), art. 42 alin. (3), art. 241¹ alin. (2), art. 352¹, art. 352¹, art. 352¹, art. 352¹, art. 352¹, art. 352¹ alin. (2), art. 352¹ alin. (2), art. 352¹ alin. (2), art. 352¹ alin. (2) din Codul penal, Tanas Adriano Iurie în săvârșirea infracțiunilor prevăzute de art. 42 alin. (5), art. 330² alin. (1), art. 42 alin. (5), art. 241¹ alin. (2) din Codul penal, Creciun Vitalie Petru în săvârșirea infracțiunilor prevăzute de art. 42 alin. (5), art. 330² alin. (1), art. 42 alin. (5), art. 241¹ alin. (2) din Codul penal, Bectoraș Eugenia Gheorghe în săvârșirea infracțiunilor prevăzute de art. 42 alin. (5), art. 330² alin. (1) din Codul penal, Ciocîrlan Dumitru Ion în săvârșirea infracțiunii prevăzute de art. 42 alin. (5), art. 330² alin. (1) din Codul penal,

cererea depusă de către avocatul Eșanu Adriana în interesele inculpatului Tanas Ghenadie, cu privire la ridicarea excepției de neconstituționalitate în vederea realizării controlului constituționalității art. 241¹ din Codul penal,

CONSTATĂ:

1. La 23 octombrie 2023, procurorul delegat în Procuratura Anticorupție, Șlicari Ion, a trimis în judecată cauza penală privind învinuirea lui Tanas Ghenadie Iurie în săvârșirea infracțiunilor prevăzute de art. 42 alin. (2), art. 330² alin. (1), art. 42 alin. (3), art. 241¹ alin. (2), art. 352¹, art. 352¹, art. 352¹, art. 352¹, art. 352¹ alin. (2), art. 352¹ alin. (2), art. 352¹ alin. (2), art. 352¹ alin. (2) din Codul penal, Tanas Adriano Iurie în săvârșirea infracțiunilor prevăzute de art. 42 alin. (5), art. 330² alin. (1), art. 42 alin. (5), art. 241¹ alin. (2) din Codul penal, Creciun Vitalie Petru în săvârșirea infracțiunilor prevăzute de art. 42

alin. (5), art. 330² alin. (1), art. 42 alin. (5), art. 241¹ alin. (2) din Codul penal, Bectoraş Eugenia Gheorghe în săvârşirea infracţiunilor prevăzute de art. 42 alin. (5), art. 330² alin. (1) din Codul penal, Ciocirlan Dumitru Ion în săvârşirea infracţiunii prevăzute de art. 42 alin. (5), art. 330² alin. (1) din Codul penal, care a parvenit în cancelaria Judecătoriei Chişinău (sediul Buiucani) la 23 octombrie 2023, tot la aceeaşi dată fiind repartizată prin intermediul Programului Integrat de Gestionare a Dosarelor, judecătorului Cuşcă Liliana în mod automat – aleatoriu.

2. La data de 12 septembrie 2024, procurorul delegat în Procuratura Anticorupţie, Şlicari Ion, a trimis în judecată cauza penală privind învinuirea lui Petrachi Oleg Timofei în săvârşirea infracţiunii prevăzute de art. art. 42 alin. (5), 330² alin. (1) Cod penal, care prin intermediul Programului Integrat de Gestionare a Dosarelor, a fost repartizat judecătorului Cuşcă Liliana în mod automat – aleatoriu.

3. Prin încheierea Judecătoriei Chişinău (sediul Buiucani) din 04 octombrie 2024, s-a dispus conexarea la cauza penală cu nr. 1-2586/2023 PIGD: 1-23150442-12-1-23102023 privind învinuirea lui Tanas Ghenadie Iurie în săvârşirea infracţiunilor prevăzute de art. 42 alin. (2), art. 330² alin. (1), art. 42 alin. (3), art. 241¹ alin. (2), art. 352¹, art. 352¹, art. 352¹, art. 352¹, art. 352¹, art. 352¹ alin. (2), art. 352¹ alin. (2), art. 352¹ alin. (2), art. 352¹ alin. (2), art. 352¹ alin. (2), art. 352¹ alin. (2) din Codul penal, Tanas Adriano Iurie în săvârşirea infracţiunilor prevăzute de art. 42 alin. (5), art. 330² alin. (1), art. 42 alin. (5), art. 241¹ alin. (2) din Codul penal, Creciun Vitalie Petru în săvârşirea infracţiunilor prevăzute de art. 42 alin. (5), art. 330² alin. (1), art. 42 alin. (5), art. 241¹ alin. (2) din Codul penal, Bectoraş Eugenia Gheorghe în săvârşirea infracţiunilor prevăzute de art. 42 alin. (5), art. 330² alin. (1) din Codul penal şi Ciocirlan Dumitru Ion în săvârşirea infracţiunii prevăzute de art. 42 alin. (5), art. 330² alin. (1) din Codul penal, cauza penală nr. penală nr. 1-2236/2024 PIGD 1-24102370-12-1-12092024 privind învinuirea lui Petrachi Oleg Timofei în săvârşirea infracţiunii prevăzute de art. art. 42 alin. (5), 330² alin. (1) Cod penal, pentru a fi examinate într-o singură procedură, fiindu-le acordat numărul unic nr. 1-2586/2023 PIGD: 1-23150442-12-1-23102023.

4. Instanţa de judecată reţine, că în cadrul şedinţei de judecată din data de 07 martie 2025, avocatul Eşanu Adriana în interesele inculpatului Tanas Ghenadie, a înaintat o cerere cu privire la ridicarea excepţiei de neconstituţionalitate şi sesizarea Curţii Constituţionale în vederea realizării controlului constituţionalităţii art. 241¹ din Codul penal.

În motivarea cererii, avocatul Eşanu Adriana în interesele inculpatului Tanas Ghenadie a susţinut integral cererea înaintată, declarând că, obiectul prezentei sesizări, îl constituie art. 241¹ din Codul penal, în măsura în care alin. (1), această variantă tip se aplică şi pentru alin. (2), deoarece alin. (2) invocat în sarcina lui Tanas Ghenadie vizează circumstanţă agravantă. Aceasta presupune verificarea constituţionalităţii art. 241¹ din Codul penal, în măsura în care varianta tip vizează încheierea de către persoane fizice a unor contracte de împrumut.

Prin ordonanţa din 06.12.2021 s-a dispus începerea urmăririi penale, în baza art. 241¹ alin. (2) din Codul penal, iar procurorul invocă că domnul Ghenadie Tănas ar fi încheiat mai multe contracte de împrumut în valută străină şi naţională cu diferite persoane fizice, concomitent cu instituirea dreptului de ipotecă asupra unor bunuri imobile, obţinând în cele din urmă dreptul de proprietate asupra imobilelor pe care le-a vândut, iar în aşa fel, ar fi prejudiciat persoanele fizice care au împrumutat mijloace băneşti de la el.

La data de 02 octombrie 2023, în condiţiile art. 283 din Codul de procedură penală, procurorul Şlicari a emis o ordonanţă de punere sub învinuire de completare, invocând în raport cu art. 241¹ alin. (2) din Codul penal că nu ar fi prejudiciate anumite persoane fizice care au luat cu împrumut de la Ghenadie Tanas mijloace băneşti, dar s-au cauzat bugetului public naţional daune în proporţii deosebit de mari, manifestate prin neplata impozitelor cuvenite.

Astfel, această sesizare are foarte multe în comun cu sesizarea care a fost examinată de către Curtea Constituţională, iar Curtea s-a expus prin hotărârea nr. 21 din 22.07.2016, cu privire la art. 125 lit. b) din Codul penal, practicarea ilegală a activităţii de întreprinzător. Pentru a înţelege semnificaţia contextului respectiv, este important să fie analizată precum Curtea Constituţională şi Curtea Europeană a Drepturilor Omului, norme de trimitere, apelându-se la istoricul legislativ.

Atunci când analizăm noțiunea de practicare a activității financiare, este ineluctabil să se conducă de proiectul legii care a instituit această normă (art. 241¹ din Codul penal).

În condițiile în care lui Ghenadie Tanas i se aplică art. 241¹ din Codul penal, se golește de conținut libertatea contractuală. Dacă legislația civilă prevede posibilitatea încheierii între particulari a contractelor de împrumut, inclusiv cu dobândă, atragerea la răspundere penală a particularilor în baza art. 241¹ din Codul penal, ar însemna neglijarea voinței legiuitorului sau legiuitorul nu a incriminat oricare faptă, dar practicarea ilegală a activității financiare.

În aceeași zi, când a fost adoptată legea cu privire la completarea Codului penal cu art. 241¹, legiuitorul a mai făcut și alte remanieri legislative în Legea cu privire la antreprenoriat și întreprinderi, în care s-a stipulat ce înseamnă activități financiare ilegale.

5. Ulterior, în cadrul ședinței de judecată din data de 29 aprilie 2025, fiind pusă în discuție cererea înaintată de către avocatul Eșanu Adriana, avocatul inculpatului Tanas Adriano, Berliba Viorel, a menționat că, în contextul situației create pe cauza penală, consideră că legea este imprevizibilă, or, dacă contractele de împrumut, efectele acestuia sunt obiectul randamentului juridico-penal prin prisma art. 241¹ din Codul penal și inclusiv din perspectiva faptului dacă antrenează un paralelism prin prisma art. 244¹ din Codul penal. Este cert că s-au atestat și prin actul de sesizare contracte de împrumut, iar efectele acestora consideră că urmează să se expună Curtea Constituțională în prisma faptului în ce măsură și în partea în care contractele ar fi incidente răspunderii penale raportate la art. 241¹ din Codul penal, fapt care consideră că această situație urmează să fie declarată neconstituțională. Altfel, consideră că antrenarea acestor interpretări, care sunt contrare legii, determină încălcarea drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanei acuzate. Consideră ca cererea este întemeiată și urmează a fi sesizată Curtea Constituțională.

6. Avocatul Moraru Sergiu, care apără drepturile și interesele inculpaților Bectoraș Eugenia, Creciun Vitalie și Ciocîrlan Dumitru, a menționat că, a sesizat un paralelism juridic și între art. 241¹ din Codul penal și între prevederile art. 263 din Codul contravențional, care prevede răspunderea contravențională pentru desfășurarea activității de întreprinzător, fără înregistrarea la Camera Înregistrării de Stat sau la o altă autoritate publică competentă ori cu acte de înregistrare declarate nevalabile. Atrage atenția instanței că, la volumul 94, este învinuirea formulată conform art. 241¹ din Codul penal, unde Tanas Ghenadie este acuzat de practicarea activității financiare fără înregistrare, autorizare în modul prevăzut de legislație, că acesta ar fi cauzat daune în proporții deosebit de mari. Acest calcul prin metoda audierii specialistului este ilegală, deoarece se dispune un raport de constatare sau efectuarea unei expertize și doar dacă organul de urmărire penală nu îi este clar în legătură cu rezultatul, poate chema expertul. Procedul aplicat este ilegal și abuziv, deoarece legea nu prevede un asemenea procedeu de efectuare a calculelor și nu este un raport de expertiză sau alt calcul valabil efectuat, prin care să denote că Tanas Ghenadie sau Crăciun Vitalie au cauzat prin activitatea efectuată daune în proporții mari. La prima învinuire au fost invocate aceste daune ca fiind comise persoanelor fizice, cărora le-a fost acordat împrumut. Există hotărâri irevocabile care constată legalitatea acestor împrumuturi și niciodată nu a fost constatată o daună comisă persoanelor fizice în acordarea împrumuturilor. Dacă se analizează regulile de calificare, încadrare juridică a unei fapte, se poate argumenta prevederile art. 241 din Codul penal, iar modul în care este formulat, nu este clar și permite arbitrariul și denotă ilegalitatea acuzațiilor formulate în privința lui Ghenadie Tanas prin prisma acestei componente de infracțiune.

7. Avocatului inculpatului Petrachi Oleg, Rudei Lilian a menționat că susține cererea cu privire la ridicarea excepției de neconstituționalitate.

8. Inculpatul Tanas Ghenadie a declarat că, susține apărătorii, or, în cadrul urmăririi penale a solicitat efectuarea unui control fiscal până a fi trimis dosarul în instanță, însă a fost refuzat.

9. Procurorul Șlicari Ion a menționat că acuzarea nu poate să aibă careva obiecții aferent cererii privind ridicarea excepției de neconstituționalitate, dat fiind faptul că acesta este un drept al părții apărării. Acuzarea nu se va expune asupra fondului acelor alegații care au fost enunțate în ședința de astăzi prin referire la anumite mijloace de probă administrate la faza de urmărire penală, ori aceste chestiuni vor fi realizate de către acuzare în cadrul cercetării judecătorești.

Partea acuzării, având acces din timp la cererea de ridicare a excepției de neconstituționalitate care a fost remisă în prealabil de către avocatul Adriana Eșanu și anexele la cerere, conținutul cererii și prestația apărării, permite acuzării de a constata că sunt întrunite condițiile pentru a ridica excepția de neconstituționalitate ori argumentele sunt bine întemeiate cu trimitere la jurisprudență, care în viziunea apărării ridică semne de paralelism juridic. Acest procedeu juridic de ridicare a excepției nu va crea impedimente în desfășurarea procesului judiciar, și din această perspectivă nu are careva rezerve sau obiecții la cerere.

10. Procurorul Codreanu Vitalie a menționat că este de aceeași opinie și nu are careva completări.

11. Studiind sesizarea depusă, opinia participanților la proces, materialele cauzei în raport cu prevederile legale ce guvernează speța, instanța de judecată apreciază cererea ca fiind întemeiată și care urmează a fi admisă, reieșind din considerentele ce succed.

Conform dispozițiilor alin. (3) – (3²) ale art. 7 din Codul de procedură penală, (3) În cazul existenței incertitudinii cu privire la constituționalitatea legilor și a hotărârilor Parlamentului, a decretelor Președintelui Republicii Moldova, a hotărârilor și a ordonanțelor Guvernului, care urmează a fi aplicate în procesul judecării cauzei, instanța de judecată, din oficiu sau la cererea unui participant la proces, sesizează Curtea Constituțională pentru a se pronunța asupra constituționalității acestora.

(3¹) La ridicarea excepției de neconstituționalitate și la sesizarea Curții Constituționale, instanța de judecată nu este în drept să se pronunțe asupra temeiniciei sesizării sau asupra conformității normelor contestate cu prevederile Constituției, limitându-se la verificarea întrunirii următoarelor condiții:

a) obiectul excepției intră în categoria actelor prevăzute la art. 135 alin. (1) lit. a) din Constituție;

b) excepția este ridicată de către una dintre părți sau de reprezentantul acesteia ori de către instanța de judecată din oficiu;

c) prevederile contestate urmează a fi aplicate în procesul judecării cauzei;

d) nu există o hotărâre anterioară a Curții Constituționale având ca obiect prevederile contestate.

(3²) Ridicarea excepției de neconstituționalitate se dispune în termen de 5 zile prin încheiere care nu se supune niciunei căi de atac și care nu afectează continuarea examinării în fond a cauzei. Însă, până la pronunțarea Curții Constituționale asupra excepției de neconstituționalitate, debaterile judiciare se suspendă, cu excepția examinării demersurilor privind măsurile procesuale de constrângere. Instanța de judecată este obligată să sesizeze Curtea Constituțională în termen de 5 zile de la data emiterii încheierii.

Potrivit prevederilor art. 135 alin. (1) lit. g) din Constituție, art. 4 alin. (1) lit. g) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și art. (4) alin. (1) lit. g) din Codul jurisdicției constituționale, „rezolvarea excepțiilor de neconstituționalitate a actelor normative ține de competența Curții Constituționale”.

Conform pct. 82 din Hotărârea Curții Constituționale nr. 2 din 09 februarie 2016, dosarul nr. 55b/2015, pentru interpretarea articolului 135 alin. (1) lit. a) și g) din Constituția Republicii Moldova (*excepția de neconstituționalitate*), Curtea a reținut că judecătorul ordinar nu se va pronunța asupra temeiniciei sesizării sau asupra conformității cu Constituția a normelor contestate, ci se va limita exclusiv la verificarea întrunirii următoarelor condiții:

(1) obiectul excepției intră în categoria actelor cuprinse la art. 135 alin. (1) lit. a) din Constituție;

(2) excepția este ridicată de către una din părți sau reprezentantul acesteia, sau indică că este ridicată de către instanța de judecată din oficiu;

(3) prevederile contestate urmează a fi aplicate la soluționarea cauzei;

(4) nu există o hotărâre anterioară a Curții având ca obiect prevederile contestate.

Curtea a reținut că, verificarea constituționalității normelor contestate constituie competența exclusivă a Curții Constituționale. Astfel, judecătorii ordinari nu sunt în drept să refuze părților sesizarea Curții Constituționale, decât doar în condițiile menționate la paragraful 82.

Din conținutul cererii de ridicare a excepției de neconstituționalitate, instanța reține că se invocă neconstituționalitatea prevederilor art. 241¹ din Codul penal. Or, problema esențială constă în a aprecia dacă, într-adevăr, faptele imputate în sarcina lui Tanas Ghenadie sunt susceptibile să cadă sub incidența art. 241¹ alin. (2) din Codul penal. De aceea, solicită să fie verificată constituționalitatea art. 241¹ din Codul penal, în măsura în care, varianta-tip a normei (adică art. 241¹ alin. (1) din Codul penal), vizează încheierea de către persoane fizice a unor contracte de împrumut.

Referitor la condițiile de admisibilitate ale sesizării instanța de judecată remarcă faptul, că prevederile art. 241¹ din Codul penal, constituie obiect al controlului de constituționalitate, întrucât aceasta face parte din categoria actelor cuprinse la art. 135 alin. (1) lit. a) din Constituție.

Excepția este ridicată de către avocatul Eșanu Adriana în interesele inculpatului Tanas Ghenadie. Prevederile art. 241¹ din Codul penal urmează a fi aplicate la soluționarea cauzei. Nu există o hotărâre anterioară a Curții având ca obiect prevederile contestate, or, din analiza jurisprudenței Curții Constituționale, judecătorul nu a depistat vreo hotărâre anterioară a Curții în privința problemei expuse mai sus.

În consecință, instanța de judecată apreciază că, în speță sunt întrunite condițiile stabilite de Curtea Constituțională prin Hotărârea nr. 2 din 09 februarie 2016 și art. 7 din Codul de procedură penală.

Reieșind din cele expuse, instanța de judecată va dispune admiterea integrală a cererii înaintate de către avocatul Eșanu Adriana în interesele inculpatului Tanas Ghenadie, cu privire la ridicarea excepției de neconstituționalitate în vederea realizării controlului constituționalității art. 241¹ din Codul penal, și dispune sesizarea Curții Constituționale.

Totodată, instanța de judecată remite în adresa Curții Constituționale prezenta încheiere, cererea și sesizarea avocatului Eșanu Adriana în interesele inculpatului Tanas Ghenadie, și copia rechizitoriului din cauza penală nr. 1-2586/2023 PIGD: 1-23150442-12-1-23102023.

12. În contextul celor expuse, conducându-se de prevederile art. art. 7, 20, 342 din Codul de procedură penală, Hotărârea Curții Constituționale nr. 2 din 09.02.2016, instanța de judecată,

DISPUNE:

Se admite cererea depusă de către avocatul Eșanu Adriana în interesele inculpatului Tanas Ghenadie, cu privire la ridicarea excepției de neconstituționalitate în vederea realizării controlului constituționalității art. 241¹ din Codul penal.

Se sesizează Curtea Constituțională în vederea realizării controlului constituționalității prevederilor art. 241¹ din Codul penal.

Se remite Curții Constituționale, conform competenței, prezenta încheiere, cererea cu privire la ridicarea excepției de neconstituționalitate și sesizarea înaintate de către avocatul Eșanu Adriana în interesele inculpatului Tanas Ghenadie și copia rechizitoriului din cauza penală nr. 1-2586/2023 PIGD: 1-23150442-12-1-23102023.

Încheierea nu este susceptibilă căilor de atac.

Judecătorul
Judecătoriei Chișinău (sediul Buiucani)

Cușcă Liliana